

ARANÈSE OCCITAN VERSION
UNOFFICIAL TRANSLATION

**CARTA EUROPEÀ
DES LENGÜES
REGIONAUS
O MINORITÀRIES**



Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

TÈXTE DETH DOCUMENT

PREAMBUL

Es estats membres deth Conselh d'Euròpa, signataris dera presenta Carta,

En tot considerar qu'era finalitat deth Conselh d'Euròpa ei era d'arténher ua union mès estreta enter es sòns membres, principaument pr'amor de sauvaguardar e de prebotjar es ideaus e es principis que conformen eth sòn patrimoni comun;

En tot considerar qu'era proteccion des lengües regionaus o minoritàries istoriques d'Euròpa, enter es quaus bères ues risquen, damb eth temps, de desaparèisher, contribuís a mantier e a desvolopar es tradicions e eth riquièr culturaus d'Euròpa;

En tot considerar qu'eth dret de tier ua lengua regionau o monoritària ena vida privada e publica constituís un dret imprescriptible, cossent damb es principis contengudi en Pacte internacionau tanhent as drets civius e politics des Nations Unides, e cossent damb er esperit dera Convencion de sauvaguarda des Drets der Òme e des Libertats fundamentaus deth Conselh d'Euròpa;

En tot tier en compde eth trebalh realisat en encastre dera CSCE e en particular era Acta finau de Helsinki de 1975 e eth document dera amassada de Copenhague de 1990;

En tot remercar eth valor der interculturau e deth pluralisme, e en tot considerar qu'era proteccion e er encoratjament des lengües regionaus o minoritàries non s'aurie pas de hèr en detriment des lengües oficiaus e deth besonh d'aprene-les;

Conscienti deth hèr qu'era proteccion e era promocion des lengües regionaus o minoritàries enes diuèrsi païsi e regions d'Euròpa representen ua contribucion importanta ath bastiment d'ua Euròpa basada enes principis dera democracia e dera diuersitat culturau, en encastre dera sobeiranitat nacionau e dera integritat territoriau;

En tot tier en compde es condicions especificques e es tradicions istoriques pròpies a cada region des païsi d'Euròpa;

Se conven çò que seguís:

PART I. Disposicions generaus

ARTICLE 1. DEFINICIONS

Ath sens dera presenta carta:

a) pera expression *lengües regionaus o minoritàries*, se compren es lengües:

I. tengudes tradicionaument en un parçan d'un Estat per subdits d'aguest Estat que constituïssen un grop numericament mendre dera rèsta dera poblacion der Estat; e:

II. dispartières dera (des) lengua (es) oficiau (s) d'aguest Estat; aguesta non includís pas n'es dialèctes dera (des) lengua (es) oficiau (s) der Estat n'es lengües des migrants:

b) per parçan en quau ua lengua regionau o minoritària ei tenguda, se compren er airau geografic en quau aguesta lengua ei era forma d'expression d'un nombre de persones que justifique era adopcion des diuèrses mesures de proteccion e de promocion previstes pera presenta Carta;

c) per *lengues mancades de territòri*, se compren es lengües tengudes per subdits der Estat que son dispartières dera (des) lengua (es) tenguda (es) pera rèsta dera poblacion der Estat, mès que, totun que tradicionaument tengudes en parçan der Estat, non pòden pas èster relacionades damb un airau determinat d'aguest.

ARTICLE 2. COMPROMISI

1. Cada part se compromet a aplicar es disposicions dera part II ath corròp des lengües regionaus o minoritàries tengudes en sòn parçan, que responen as definicions der article 1.
2. En çò que tanh a tota lengua indicada en moment dera ratificacion, dera acceptacion o dera aprovacion, cossent damb er article 3, cada part se compromet a aplicar un minimom de trenta cinc paragrafs o apartats trigadi enter es disposicions dera part III dera presenta Carta, ena quau n'i a aumens tres escluelhudi enter es articles 8 e 12 e un enter es articles 9, 10, 11 e 13.

ARTICLE 3. MODALITATS

1. Cada Estat contractant a d'especificar en sòn esturment de ratificacion, d'acceptacion o d'aprovacion, cada lengua regionau o minoritària, o ben cada lengua oficiau mens esandida sus eth totau o sus ua part deth sòn parçan, ara quau s'apliquen es apartats trigadi cossent damb eth paragraf der article 2.
2. Tota part pòt, en tot moment de dempús, notificar ath Secretari Generau qu'aguesta accèpte es obligacions resultantes des disposicions de quinsevolh aute apartat dera Carta que non auie pas estat especificat en sòn esturment de ratificacion, d'acceptacion o d'aprovacion, o qu'aguesta aplicarà eth paragraf 1 deth present article a d'autes lengües regionaus o minoritàries, o ben a d'autes lengües oficiaus mens estienudes en tot eth conjunt o en ua part deth sòn terrador.
3. Es compromisi previsti en paragraf precedent seràn part importanta dera ratificacion, dera acceptacion o dera aprovacion e produsirà es madeishi efèctes a compdar dera data dera sua notificacion.

ARTICLE 4. ESTATUS DE PROTECCION EXISTENTI

1. Cap des disposicions dera presenta Carta a d'èster interpretada coma limitadora o derogadora des drets garantidi pera Convencion europèa des Drets Umans.
2. Es disposicions dera presenta Carta non causen pas perjudici as disposicions mèns favorables que regissen era situacion des lengües regionaus o minoritàries, o er estatut juridic des persones que pertanhen a ues minoritats, qu'existissen dejà laguens d'ua Part o ben son previstes pes acòrds internacionaus bilateraus o multilateraus corresponenti.

ARTICLE 5. OBLIGACIONS EXISTENTES

Arren laguens dera presenta Carta a d'èster interpretat coma implicant eth dret de començar quinsevolh actiuitat o de portar a tèrme bèra accion que contravengue es objectius dera Carta des Nacions Unides o d'autes obligacions det dret internacionau, comprenent tanben eth principi dera sobeiranitat e dera integritat territorial des Estats.

ARTICLE 6. INFORMACION

Es Parts se comprometen a velhar per qu'es autoritats, organizacions e persones implicades siguen informades des drets e deuers establidi pera presenta Carta.

Part II. Objectius e principis plantejadi cossent damb er apartat 1 der article 2

ARTICLE 7. OBJECTIUS E PRINCIPIS

1. En matèria de lengües regionaus o minoritàries, enes parçans enes quaus aquestes lengües son tengudes e segontes era situacion de cada lengua, es Parts basen era su politica, era sua legislacion e era sua practica sus es objectius e principis que seguissen:
 - a) eth reconeishement des lengües regionaus o minoritàries en tant qu'expression deth riquièr culturau;
 - b) eth respèste der airau geografic de cada lengua regionau o minoritària, en tot sajar de qu'es divisions administratiues, dejà existentes o nauères, non constituïsqnen pas un trebuc entara promocion d'aguesta lengua regionau o minoritària;
 - c) eth besonh d'ua accion decidida de promocion des lengües regionaus o minoritàries, pr'amor de sauvaguardar-les;

- d) era facilitacion e/o encoratjament der usatge orau o escrit des lengües regionaus o minoritàries ena vida publica e ena vida privada;
- e) era mantenença e eth desvolopament de relacions, laguens des ambits dera presenta Carta, enter es grops que practiquen ua lengua regionau o minoritària e d'auti grops deth madeish Estat que parlen ua lengua tenguda jos ua forma pariona o semblanta, atau coma er establiment de relacions culturaus damb d'auti grops der Estat que tien lengües disparières;
- f) era metuda a disposicion de formes e de mieis avienti d'ensenhament e d'estudi des lengües regionaus o minoritàries en toti es estadis apropiadi;
- g) era metuda a disposicion de mieis que permetiguen as non-parlants d'ua lengua regionau o minoritària que viuen en airau a on se ten aguesta lengua d'aprene-la s'atau ac desiren;
- h) era promocion des estudis e dera recèrca sus es lengües regionaus o minoritàries enes universitats o establiments equivalenti.
- i) era promocion de formes avientes d'escambis transnacionaus, laguens des ambits dera presenta Carta, entàs lengües regionaus o minoritàries tengudes jos ua forma pariona o semblanta en dus o mès Estats.

2. Es Parts se comprometen a eliminar, s'encara non ac an hèt, tota distincion, exclusion, restriccion o preferéncia injustificades qu'afècten ara practica d'ua lengua regionau o minoritària e qu'agen coma objectiu descoratjar o méter en perih era mantenença o eth desvolopament d'aguesta. Era adopcion de mesures especiaus en favor des lengües regionaus o minoritàries, adreçades a prebotjar ua egalitat enter es parlants d'aguestes lengües e era rèsta dera poblacion o que sagen de tier en compde es sues situacions particulars, non ei pas considerat coma un acte de discriminacion envèrs es parlants des lengües mès estienudes.

3. Es Parts se comprometen a pebotjar, mejançan mesures avientes, era comprension mutua enter toti es grops lingüistics deth país, en tot sajar de qu'èth respècte, era comprension e era tolerància en atencion as lengües regionaus o minoritàries figuren entremiei des objectius dera educacion e dera formacion dispensades laguens deth país, e a encoratjar es mieis de comunicacion de masses a perseguir eth madeish objectiu.

4. En tot definir era sua politica en atencion as lengües regionaus o minoritàries, es Parts se comprometen a préner en consideracion es besonhs e es volentats exprimides pes grops que tien aquestes lengües. Aquestes son encoratjades a crear, se cau, uns organs encargadi de conselhar es autoritats sus totes es qüestions que hèsquen relacion as lengües regionaus o minoritàries.

5. Es parts se comprometen a aplicar, *mutatis mutandis*, es principis enumeradi enes apartats 1 a 4 as lengües mancades de territòri. Totun, en cas d'aguestes lengües, era naturalesa e era artenhuda des mesures a préner entà balhar efècte ara presenta Carta seràn determinades de forma flexibla, en tot tier en compde uns besonhs e ues volentats, e en tot respectar es tradicions e es caracteristiques des grops que tien es lengües en qüestion.

PART III. Mesures a favor der emplec des lengües regionaus o minoritàries ena vida publica, a préner cossent damb es compromisi soscrits en vertut der apartat 2 der article 2

ARTICLE 8. ENSENHAMENT

1. En matèria d'ensenhament, es Parts se comprometen, en çò que tanh ath parçan en quau aquestes lengües son tengudes, segontes era situacion de cadua d'aguestes lengües esense perjudici der ensenhament dera (des) lengua (es) oficiau (s) der Estat:

a) I. a preveir ua educacion preescolara assegurada enes lengües regionaus o minoritàries que pertòque; o

II. a preveir qu'ua part substanciau dera educacion preescolara sigue assegurada enes lengües regionaus o minoritàries que pertòque; o

III. a aplicar ua des mesures apuntades enes apartats I e II aumens as escolans es familhes des quaus ac desiren e a on eth nombre ei considerat sufisent; o

IV. s'es poders publics non an cap de competéncia dirècta laguens der ambit dera educacion preescolara, a afavorir e/o a fomentar era aplicacion des mesures apuntades enes apartats I a III d' aciu dessús;

b) I. a preveir un ensenhament primari assegurat enes lengües regionaus o minoritàries que pertòque; o

- II. a preveir qu'ua part substanciau der ensenhament primari sigue assegurada enes lengües regionaus o minoritàries que pertòque; o
- III. a preveir, en encastre dera educacion primària, qu'er ensenhament des lengües des lengües regionaus o minoritàries corresponentes sigue part integranta deth curriculum; o
- IV. a aplicar ua des mesures apuntades enes apartats I a III aumens as escolans es familhes des quaus ac desiren e a on eth nombre ei considerat sufisent.
- c) I. a preveir un ensenhament segondari assegurat enes lengües regionaus o minoritàries que pertòque; o
- II. a preveir qu'ua part substanciau der ensenhament segondari sigue assegurat enes lengües regionaus o minoritàries; o
- III. a preveir, en encastre dera educacion segondària, er ensenhament des lengües regionaus o minoritàries coma part integranta deth curriculum; o
- a aplicar ua des mesures apuntades enes apartats I a III aumens as escolans qu'ac desiren -o, s'ei eth cas, a on es familhes ac desiren- en nombre considerat sufesent;
- d) I. a preveir un ensenhament tecnic e professionau que sigue assegurat enes lengües regionaus o minoritàries que pertòque; o
- II. a preveir qu'ua part substanciau der ensenhament tecnic e professionau sigue assegurat enes lengües regionaus o minoritàries de pertòque; o
- III. a preveir, en encastre dera educacion tecnica e professionau, er ensenhament des lengües regionaus o minoritàries corresponentes coma part integranta deth curriculum; o
- IV. a aplicar ua des mesures apuntades enes apartats I a III aumens as escolans qu'ac desiren -o, s'ei eth cas, a on es familhes ac desiren- en nombre considerat sufisent;
- e) I. a preveir un ensenhament universitari e d'autres formes d'ensenhament superior enes lengües regionaus o minoritàries; o
- II. a preveir er estudi d'aguestes lengües, coma disciplines der ensenhament universitari e superior; o
- III. si, per rason deth ròtle der Estat envèrs as establiments d'ensenhament superior, es apartats I e II non pòden pas èster aplicadi, a fomentar e/o autorizar era aplicacion d'un ensenhament universitari o d'autres formes d'ensenhament superior enes lengües regionaus o minoritàries, o d'auti mieis que permeten d'estudiar aguestes lengües ena universitat o en d'auti establiments d'ensenhament superior;
- f) I. a préner disposicions pr'amor que siguen impartidi còrsi d'educacion d'adults o d'educacion permanenta asseguradi basicament o totaument enes lengües regionaus o minoritàries; o
- II. a prepausar aguestes lengües coma disciplines dera educacion des adults e dera educacion permanenta; o
- III. s'es poders publics non an cap de competéncia dirècta en ambit dera educacion d'adults, a afavorir e/o fomentar er ensenhament d'aguestes lengües en encastre dera educacion d'adults e dera educacion permanenta.
- g) a préner disposicions pr'amor d'assegurar er ensenhament dera istòria e dera cultura que tanhen dirèctament a ua lengua regionau o minoritària.
- h) a assegurar era formacion inicial e permanenta des ensenhants de besonh entara aplicaciòn des apartats a) a g) acceptadi pera Part;
- i) a crear un o mès organs de contaròtle encargadi de seguir es mesures adoptades e es progrèssi realizadi laguens des establiments o eth desenvolopament der ensenhament des lengües regionaus o minoritàries, e a establir en aquest aspècte relacions periodiques que seràn hètes publiques.
2. En matèria d'ensenhament e en çò que tanh a d'auti parçans ath delà d'aqueri en qu'es lengües regionaus o minoritàries son tradicionaument tengudes, es Parts se comprometen a autorizar, a fomentar o a aplicar, s'eth nombre de parlants d'ua lengua regionau o minoritària atau ac justifique, un ensenhament ena o dera lengua regionau o minoritària enes estadis apropiadi der ensenhament.

ARTICLE 9. JUSTÍCIA

1. Es Parts se comprometen, en çò que tanh as circonscripcions des autoritats judiciaus enes quaus demore un nombre de persones que tien es lengües regionaus o minoritàries que justifique es mesures especificques que seguissen, segontes era situacion de cadua d'aguestes lengües e damb era condicion qu'er usatge des possibilitats aufrides per aquest apartat non sigue pas considerat peth jutge coma ua entremieja entara bona administracion dera justícia:

a) enes procediments penaus:

I. a preveir qu'és jurisdiccions, damb era demana d'ua des parts, formulen es procèssi enes lengües regionaus o minoritàries; e/o

II. a garantir ar acusat eth dret d'exprimir-se ena sua lengua regionau o minoritària; e/o

III. a preveir qu'és requeriments e es pròves, escrites o ben oraus, non siguen pas considerades coma inacceptables per rason de que siguen formulades en ua lengua regionau o minoritària; e/o

IV. a redigir enes lengües regionaus o minoritàries, damb ua demana, es actes relacionades damb un procès judiciu, s'ei de besonh recorrent a uns intèrprets e a ues arrevirades, sense qu'açò age de comportar cap de despena addicionau entàs interessadi;

b) enes procèssi civius:

I. a preveir qu'és jurisdiccions, damb era demana d'ua des parts, formulen eth procès enes lengües regionaus o minoritàries; e/o

II. a perméter, quan ua part en un litigi a de comparéisher en persona deuant d'un tribunau, s'exprèsse ena sua lengua regionau o minoritària sense qu'açò compòrte ues despens addicionaus; e/o

III. a perméter era produccion de documents e de pròves enes lengües regionaus o minoritàries, s'ei de besonh recorrent a uns intèrprets e a ues arrevirades;

c) enes procèssi deuant es jurisdiccions competentes en matèria administratiua:

I. a preveir qu'és jurisdiccions, damb era demana d'ua des parts, formulen es procèssi enes lengües regionaus o minoritàries; e/o

II. a perméter, quan ua part en un litigi a de comparéisher en persona deuant d'un tribunau, que s'exprèsse ena sua lengua regionau o minoritària sense qu'açò compòrte ues despens addicionaus; e/o

III. a perméter era produccion de documents e de pròves enes lengües regionaus o minoritàries, s'ei de besonh recorrent a uns intèrprets e a ues arrevirades.

d) a préner mesures entà qu'era aplicacion des apartats I e III des paragrafs b) e c) e er emplec eventuu d'intèrprets e d'arrevirades non compòrten pas ues despens addicionaus entàs interessats.

2. Es Parts se comprometen:

a) a non refusar pas era validesa des actes juridiques establides en Estat peth hèt d'èster redigides en ua lengua regionau o minoritària; o

b) a non refusar pas era validesa, enter es Parts, des actes juridiques establides en Estat peth hèt d'èster redigides en ua lengua regionau o minoritària, e a preveir que seràn oposables a d'auti interessats non parlants d'aguestes lengües, damb era condicion qu'eth contengut dera acta sigue metutu en sòn coneishement per aqueeth que la hè a valer; o

c) a non refusar pas era validesa, enter es Parts des actes juridiques establides en Estat peth hèt d'èster redigides en ua lengua regionau o minoritària.

3. Es parts se comprometen a hèr accessibles, enes lengües regionaus o minoritàries, es tèxti legislatius nacionaus mès subergessents e aqueri tanhen particularament as usatgèrs d'aguestes lengües, a mens qu'aguesti tèxti siguen dejà disponibles d'ua auta manèra.

ARTICLE 10. AUTORITATS ADMINISTRATIUES E SERVICIS PUBLICS

1. Enes circonscripcions des autoritats administratiues der Estat enes quaus i demore un nombre de parlants de lengües regionaus o minoritàries que justifique es mesures que seguissen e segontes era situacion de cada lengua, es Parts se comprometen, ena mesura de çò possible:

a) I. a velhar per qu'aguestes autoritats administratiues utilizen es lengües regionaus o minoritàries; o

II. a velhar per qu'es es sòns agents que siguen en contacte damb eth public empleguen es lengües regionaus o minoritàries enes relacions damb es perones que s'adrècen ada eri en aguestes lengües; o

III. a velhar per qu'es parlants de lengües regionaus o minoritàries poguen presentar es demanes oraus o escrites e recéber ua responsa en aguestes lengües; o

IV. a velhar per qu'es parlants des lengües regionaus o minoritàries poguen presentar es demanes oraus o escrites en aguestes lengües; o

- V. velhar per qu'es parlants de lengües regionaus o minoritàries poguen transméter valablament un document redigit en aquestes lengües;
- b) a méter a disposicion dera poblacion formularis e tèxti administratius d'usatge corrent enes lengües regionaus o minoritàries, o en version bilingües;
- c) a perméter as autoritats administratiues de redigir documents en bèra lengua regionau o minoritària;
2. En çò que tanh as autoritats locaus e regionaus enes parçans a on i demore un nombre de parlants de lengües regionaus o minoritàries que justifique es mesures que seguissen, es Parts se comprometen a perméter e/o a fomentar:
- a) er emplec des lengües regionaus o minoritàries en ambit dera administracion regionau o locau;
- b) era possibilitat entàs parlants de lengües regionaus o minoritàries de presentar demanes oraus o escrites en aquestes lengües;
- c) era publicacion pes collectiuitats regionaus de tèxti oficials a on aquestes lengües i son oficials igualment enes lengües regionaus o minoritàries;
- d) era publicacion pes collectiuitats locaus des sòns tèxti oficials igualment enes lengües regionaus o minoritàries;
- e) er emplec per part des collectiuitats regionaus des lengües regionaus o minoritàries enes debats des sues amassades, sense excluir-ne, totun, er emplec dera (des) lengua (es) oficial (s) der Estat;
- f) er emplec per part des collectiuitats regionaus des lengües regionaus o minoritàries enes debats des sues amassades, sense excluir-ne, totun, er emplec dera (des) lengua (es) oficial (s) der Estat;
- g) er emplec o era adopcion, s'ei eth cas conjuntament damb era denominacion ena lengua (es) oficial (s), des formes tradicionaus e corrèctes dera toponimia enes lengües regionaus o minoritàries.
3. En çò que tanh as servicis publics asseguradi pes autoritats administratiues o d'autes persones que trebalhen ath servici d'aguesti, es Parts contractantes se comprometen, enes parçans enes quaus es lengües regionaus o minoritàries son tengudes, en foncion dera situacion de cada lengua e ena mesura ena qu'açò sigue possible;
- a) a velhar per qu'es lengües regionaus o minoritàries damb ocasió dera prestacion de servici; o
- b) a perméter as parlants de lengües regionaus o minoritàries de formular ua demana e a recéber ua responsa en aquestes lengües; o
- c) a perméter as parlants de lengües regionaus o minoritàries de formular ua demana en aquestes lengües.
4. Pr'amor dera aplicació des disposicions 1, 2 e 3 qu'an estat acceptades, es Parts se comprometen a préner ua o diuèrses des mesures que seguissen:
- a) era arrevirada o interpretacion eventuaument requerides;
- b) eth recrutament e, s'ei eth cas, era formacion des foncionaris e d'auti agents publics en nombre sufisent;
- c) era satisfaccion, en çò possible, des demanes des agents publics que coneishen ua lengua regionau o minoritària d'èster destinadi en parçan a on se ten aquesta lengua.
5. Es parts se comprometen a perméter, jos demana des interessadi, er emplec o era adopcion de patronimis enes lengües regionaus o minoritàries.

ARTICLE 11. MIEIS DE COMUNICACIÓN

1. Es parts se comprometen, entàs parlants des lengües regionaus o minoritàries, enes parçans a on se tien aquestes lengües, segontes era situacion de cada lengua, ena mesura ena qu'es autoritats publiques agen, de manèra dirècta o indirècta, ua competéncia, uns poders o ben un ròtle en aquest camp, en tot respectar es principis d'independéncia e d'autonomia des mieis de comunicació:
- a) ena mesura ena qu'era ràdio e era television representen un servici public:
- I. a assegurar era creacion d'aumens ua estacion de ràdio e un canau de television enes lengües regionaus o minoritàries; o
- II. a fomentar e/o facilitar era creacion d'aumens ua estacion de ràdio e un canau de television enes lengües regionaus o minoritàries; o

- III. a préner es disposicions avientes pr'amor qu'es difussors programen emissions enes lengües regionaus o minoritàries;
- b) I. a fomentar e/o facilitar era creacion d'aumens ua estacion de ràdio enes lengües regionaus o minoritàries; o
- II. a fomentar o facilitar era emision de programes de ràdio enes lengües regionaus o minoritàries, de faïçon regulara.
- c) I. a fomentar e/o facilitar era creacion d'aumens un canau de television enes lengües regionaus o minoritàries; o
- II. a fomentar e/o facilitar era difussion de programes de television enes lengües regionaus o minoritàries, de faïçon regulara;
- d) a fomentar e/o facilitar era produccion e era difussion d'òbres audio e audiovisuaus enes lengües regionaus o minoritàries;
- e) a fomentar e/o a facilitar era creacion o era mantenença d'aumens un organ de pensa enes lengües regionaus o minoritàries; o
- II. a fomentar e/o facilitar era publicacion d'articles de prensa enes lengües regionaus o minoritàries, de faïçon regulara; o
- f) I. a sufragar es còsti suplementaris des mieis de comunicacion qu'empleguen lengües regionaus o minoritàries, dat qu'era lei prevé ua assisténcia financèra, en generau, entàs mieis de comunicacion; o
- II. a estièner er mesures existentes d'assisténcia financèra as produccions audiovisuaus en lengües regionaus o minoritàries;
- g) a sostier era formacion de periodistes e d'aute personau entàs mieis de comunicacion qu'empleguen es lengües regionaus o minoritàries.
2. Es parts se comprometen a garantir era libertat de recepcion dirècta des emissions de ràdio e de television des païsi vesins en ua lengua practicada d'ua forma pariona o semblanta a ua lengua regionau o minoritària, e a non apausar-se pas ara retransmission d'emissions de ràdio e de television des païsi vesins en ua lengua atau. Se comprometen ademès a velhar per que cap restriccion ara libertat d'expression e ara liura circulacion d'informacion en ua lengua practicada de forma pariona o semblanta a ua lengua regionau o minoritària sigue impausada ena prensa escrita. Er exercici des libertats nomentades, eth quau compòrte uns déuers e ues responsabilitats, pòt èster sometut a cèrtes formalitats, condicions, restriccions o sancions previstes per lei, que constituïssen mesures de besonh, en ua societat democratica, entara seguretat nacionau, entara integritat territorialiu o entara seguretat publica, entara defensa der orde e entara prevencion deth crim, entara proteccion dera salut o dera morau, entara proteccion dera reputacion o des drets des auti, entà empedir era divulgacion d'informacions confidenciaus, o entà garantir era autoritat e era imparcialitat deth poder judiciu.
3. Es parts se comprometen a velhar per qu'es interèssi des parlants de lengües regionaus o minoritàries siguen representadi o tengudi en consideracion en encastre des estructures eventuaument creades cossent ara lei, qu'an coma prètzhèt eth garantir era libertat e era pluralitat des mieis de comunicacion.

ARTICLE 12. ACTIVITATS E EQUIPAMENTS CULTURAUS

1. En matèria d'activitats e d'equipaments culturaus -principalement de bibliotèques, de vidiotèques, de centres culturaus, de musèus, d'archius, d'academies, de teatres e de cenèmes, atau coma de trebalhs literaris e de produccion cinematografica, d'expression culturau populara, d'hestivaus, d'industries culturaus, qu'includissen sustot era utilisacion des naues technologies- es Parts se comprometen, en cò que tanh ath parçan a on aqueres lengües son tengudes e ena mesura ena qu'es autoritats publiques agen competéncia, poders o un ròtle en aquest domeni:
- a) a promocionar era expression e es iniciatiues pròpies as lengües regionaus o minoritàries, e a afavorir es diuèrsi mieis d'accés as òbres produsides en aquestes lengües;
- b) a afavorir es diuèrsi mieis d'accés d'autes lengües as òbres produsides enes lengües regionaus o minoritàries, en tot ajudar e desvolopar es activitats d'arrevirada, de doblatge, de pòst- sincronizacion e de jos-titolatge;
- c) a afavorir er accés des lengües regionaus o minoritàries a òbres produsides en d'autes lengües, en tot ajudar e desvolopar es activitats d'arrevirada, de pòst-sincronizacion e de jos-titolatge;
- d) a velhar per qu'es organismes encargadi d'emprèner o de sostier diuèrses formes d'activitats culturaus, intègren en ua mesura avienta, era coneishença e era practica des lengües e des cultures

regionaus o minoritàries enes operacions enes quaus an era iniciatua o as quaus balhen eth sòn supòrt.

- e) a afavorir era metuda a disposicion des organismes encargadi d'emprèner o de sostier activitats culturaus d'un personau que domine era lengua regionau o minoritària, ademès dera (des) lengua (es) dera rèsta dera populacion;
- f) a afavorir era participacion dirècta, en çò que tanh as equipaments e as programes d'activitats culturaus, de representants des parlants dera lengua regionau o minoritària;
- g) a promocionar o facilitar era creacion d'un o mès organismes encargadi d'amassar, de recéber en depòsit e de presentar o publicar es òbres produsides en lengües regionaus o minoritàries;
- h) s'ei eth cas, a crear e/o prebotjar e finançar uns servicis d'arrevirada e de recèrca terminologica ara enguarda, principaument, de mantier e de desvolopar en cada lengua regionau o minoritària ua terminologia administratiua, comerciau, economica, sociau, tecnologica o juridica avienta.

2. En çò que tanh a d'auti parçans a part d'aqueri enes qu'es lengües regionaus o minoritàries son parlades tradicionaument, es Parts se comprometen a autorizar, a promocionar e/o a preveir, s'eth nombre de parlants d'ua lengua regionau o minoritària atau ac justifique, activitats o equipaments culturaus avienti, cossent ath paragraf precedent.

3. Es Parts se comprometen, laguens dera sua politica culturau en estrangèr, a balhar ua plaça apropiada as lengües regionaus o minoritàries e ara cultura ara que representen.

ARTICLE 13. VIDA ECONOMICA E SOCIAU

1. En çò que tanh as activitats economicas e sociaus, es Parts se comprometen, en tot eth conjunt deth país:

- a) a excludir dera sua legislacion tota disposicion que proïbisque o limite sense rasons justificables eth recurs as lengües regionaus o minoritàries enes documents relatius ara vida economica o sociau, e principaument enes contractes de trebalh e enes documents tecnicos coma normes d'usatge des productes o d'equipaments;
- b) a proïbir era insercion, enes reglaments intèrns des empreses e es actes privadi, de clausules qu'excludisquen o limiten er usatge des lengües regionaus o minoritàries, aumens enter es parlants dera madeisha lengua.
- c) a opausar-se a tota practica que s'age de descoratjar er usatge des lengües regionaus o minoritàries laguens deth marc des activitats economicas o sociaus;
- d) a facilitar e/o promocionar per d'auti mieis ademès des nomentadi anteriorament er usatge des lengües regionaus o minoritàries.

2. En matèria d'activitats economicas e sociaus, es Parts se comprometen, ena mesura en qu'es autoritats publicas n'agen competència, en parçan en qu'es lengües regionaus o minoritàries son tengudes, e ena mesura en que sigue possible:

- a) a definir, mejançan es sues reglamentacions financèras e bancàries, ues modalitats que permeten, en ues condicions compatibles damb es abits comerciaus, er emplec des lengües regionaus o minoritàries ena redaccion d'ordes de pagament (chècs, letres de cambi, eca...) o d'auti documents financèrs, o, se cau, a velhar pera aplicacion de processis semblants.
- b) enes sectors economicas e sociaus que depenen dirèctament deth sòn contròl (sector public), a realizar accions que promocionen er emplec des lengües regionaus o minoritàries;
- c) a velhar per qu'es equipaments sociaus coma es espitaus, es casaus de jobilats, es residències aufrissen era possibilitat de recéber e de suenhar ena sua lengua es parlants d'ua lengua regionau o minoritària qu'agen de besonh aguesti suenhs per rason de salut, d'edat o per d'autres rasons;
- d) a velhar, segontes es modalitats mès avientes, per qu'es consignes de seguretat siguen atau madeish redigides enes lengües regionaus o minoritàries;
- e) a hèr accessibles enes lengües regionaus o minoritàries es informacions balhades pes autoritats competentes que hèsqen referència as dreus des consumidors.

ARTICLE 14. ESCAMBIS TRANSFRONTERÈRS

Es Parts se comprometen:

- a) a aplicar es acòrds bilateraus e multilateraus existenti que les relacionen as Estats enes qu'ua madeisha lengua ei tenguda de forma identica o semblanta, o ben a esforçar-se, se cau, a afavorir es contactes enter es parlants dera madeisha lengua laguens des Estats implicadi, enes domènis dera cultura, der enshament, dera informacion, dera formacion professionau e dera educacion permanenta;
- b) en interès des lengües regionaus o minoritàries, a facilitar e/o a prebotjar era cooperacion a trauèrs des frontères, principalement enter collectiuitats regionaus o locaux en parçan en qu'era madeisha lengua ei tenguda de forma identica o semblanta.

PART IV. Aplicacion dera Carta

ARTICLE 15. INFORMES PERIODICS

1. Es Parts presentaràn periodicament ath Secretari Generau deth Conselh d'Euròpa, jos ua forma a determinar peth Comitè de Ministres, un informe dera politica seguida, cossent ara part III dera presenta Carta, e sus es mesures adoptades en aplicacion des disposicions dera part III qu'an estat acceptades. Eth prumèr informe a d'èster presentat laguens der an que seguís ara entrada en vigor dera Carta respècte dera part en qüestion, es auti informes en intervalus de tres ans dempús deth prumèr informe.
2. Es Parts haràn publics es sòns informes.

ARTICLE 16. EXAMÈN DES INFORMES

1. Es informes presentadi ath Secretari Generau deth Conselh d'Euròpa en aplicacion der article 15 seràn examinadi per un comitè d'expèrts constituït cossent damb er article 17.
2. Es organismes o associacions legaument establidi laguens d'ua Part poderàn atrèir era atencion deth comitè d'expèrts sus qüestions relatives as compromisi prenudi per aguesta Part en vertut dera part III dera presenta Carta. Dempús d'auer consultat era Part interessada, eth comitè d'expèrts poderà tier en compde es informacions ena preparacion der informe citat en paragraf 3 deth present article. Aguesti organismes o associacions poderàn ath delà expausar declaracions en quant ara politica seguida per ua part, cossent damb era part II.
3. Sus era base des informes nomentadi en paragraf 1 e es informes nomentadi en paragraf 2, eth comitè d'expèrts premanirà un informe ara atencion deth Comitè de Ministres. Aguest informe serà acompanhat des observacions qu'es Parts poderàn formular e poderà èster hèt public peth Comitè de Ministres.
4. Er informe nomentat en paragraf 3 contierà particularament es proposicions deth comitè d'expèrts ath Comitè de Ministres ara enguarda dera premanida, s'ei eth cas, de tota recomanacion d'aguest darrèr a ua o mès Parts.
5. Eth Secretari Generau deth Conselh d'Euròpa harà un informe biannau detalhat ara Assablèa parlamentària sus era aplicacion dera Carta.

ARTICLE 17. COMITÈ D'EXPÈRTS

1. Eth comitè d'expèrts serà composat per un membre de cada Part, designat peth Comitè de Ministres segontes un listat de personas de mès nauta integritat, de competència reconeishuda enes matèries tractades pera Carta, que seràn proposades pera Part implicada.
2. Es membres deth comitè seràn nomenadi per un periòde de sies ans e eth sòn mandat serà renovable. S'un membre non pòt pas acabar eth sòn mandat, serà remplaçat cossent damb eth procès previst en paragraf 1, e eth membre nomenat en sòn remplaçament acabarà eth mandat deth sòn predecessor.
3. Eth comitè d'expèrts adoptarà eth sòn reglament interior. Eth sòn secretariat serà assegurat peth Secretari Generau deth Conselh d'Euròpa.

PART V. Disposicions finaus

ARTICLE 18

Era presenta Carta ei dubèrta ara signatura des Estats membres deth Conselh d'Euròpa. Serà sometuda a ratificacion, acceptacion o aprovacion. Es esturments de ratificacion, d'acceptacion o d'aprovacion seràn depausadi pròp deth Secretari Generau deth Conselh d'Euròpa.

ARTICLE 19

1. Era presenta Carta entrarà en vigor eth primèr dia deth mes que seguís ara expiracion d'un periòde de tres mesi dempús dera data ena que cinc Estats membres deth Conselh d'Euròpa auràn expressat eth sòn consentiment a èster relacionadi pera Carta, cossent damb es disposicions der article 18.

2. Entà tot Estat membre qu'èxprèsse posteriorament eth sòn consentiment a comprometer-se damb aguesta Carta, aguesta entrarà en vigor eth primèr dia deth mes que seguís ara expiracion d'un periòde de tres mesi dempús dera data deth depòsit der esturment de ratificacion, d'acceptacion o d'aprovacion.

ARTICLE 20

1. Dempús dera entrada en vigor dera presenta Carta, eth Comitè de Ministres deth Conselh d'Euròpa poderà convidar a tot Estat membre deth Conselh d'Euròpa a aderir-se ara Carta.

2. Entà tot Estat aderit, era Carta entrarà en vigor eth primèr dia deth mes que seguís ara expiracion d'un periòde de tres mesi dempús dera data de depòsit der esturment d'adhesión pròp deth Secretari Generau deth Conselh d'Euròpa.

ARTICLE 21

1. Tot Estat pòt, en moment dera signatura o en moment deth depòsit deth sòn esturment de ratificacion, d'acceptacion, d'aprovacion o d'adession, formular ua o mès resèrves as paragrafs 2 a 5 der article 7 dera presenta Carta. Cap auta resèrva serà admetuda.

2. Tot Estat contractant qu'age formulat ua resèrva en vertut deth paragraf precedent la pòt retirar ena sua totalitat o en part en tot adreçar ua notificacion ath Secretari Generau deth Conselh d'Euròpa. Era retirada serà efectiva ena data dera recepcion dera notificacion peth Secretari Generau.

ARTICLE 22

1. Tota Part pòt, en tot moment, denonciar era presenta Carta en tot adreçar ua notificacion ath Secretari Generau deth Conselh d'Euròpa.

2. Era denóncia serà efectiva eth primèr dia deth mes que seguís ara expiracion d'un periòde de sies mesi dempús dera data de recepcion dera notificacion peth Secretari Generau.

ARTICLE 23

Eth Secretari Generau deth Conselh d'Euròpa notificarà as Estats membres deth Conselh e a tot Estat que s'age aderit ara presenta Carta:

- a) tota signatura;
- b) eth depòsit de tot esturment de ratificacion, d'acceptacionk d'aprovacion o d'adession;
- c) tota data d'entrada en vigor dera presenta Carta, cossent damb es articles 19 e 20;
- d) tota notificacion recebuda en aplicacion des disposicions der article 3, paragraf 2;
- e) tota auta acta, notificacion o comunicaciòn que hèsque referéncia ara presenta Carta.

En vertut d'açò, es jos-signants, degudament autorizadi ad aquest efècte, an signat era presenta Carta.

Hèt en Strasbourg, eth 5 de noveme de 1992, en francés e en anglés, es dus tèxti s'amassaràn en un solet exemplar que serà depositat enes archius deth Conselh d'Euròpa.

Eth Secretari Generau deth Conselh d'Euròpa ne comunicarà còpia certificada a cadun des Estats membres deth Conselh d'Euròpa e a tot aute Estat convidat a aderir-se ara presenta Carta.